

ПРАВДА І ЛЮБОВ:

*Роздуми пастора на сходах молитовного дому**

*«Навіщо Ти допускаєш, щоб я побачив
беззаконня і дивився на муку?»*

Аввакума 1:3

Ця стаття не є богословським дослідженням або проповіддю, підготовленою для ранкового богослужіння. Вона не написана з метою проаналізувати глибинні причини конфліктів, що відбуваються протягом усієї відомої нам історії. У ній не ставиться мета принести розраду людям, які тією чи іншою мірою постраждали від кровопролитної війни, мабуть, найстрашнішої після Другої світової. У ній не йдеться про те, як потрібно поводитися під час військових конфліктів і всіляких лих. Про що ж тоді ця стаття? Для чого вона написана і пропонується до уваги читачів? Ця стаття – спроба зафіксувати почуття і роздуми віруючої людини, пастора церкви, у самий розпал подій, які відбуваються навколо. Це потреба внутрішнього сповідання, щирого оголення самого себе саме в той момент, коли рвалися бомби і снаряди, коли попереду з'являлася примара смерті. Який же я? Що я можу сказати про пройдений шлях? Чи не втратив я здатність до самодослідження і критичного аналізу тих подій, які відбуваються? Чи можу я відокремити свою власну долю від долі світу, від предвічних планів Божих? Нехай ця сповідь, що виходить із серця, торкнеться сердець віруючих читачів і допоможе їм провести подібне дослідження самих себе.

Олександр Нагірняк, відповідальний пресвітер Маріупольської Центральної церкви ЄХБ, редактор газети «Слово віри» та журналу «Гість». Викладач Ірпінської біблійної семінарії. Магістр богослов'я, доктор служіння. Переклад П. Наконечного.

* 10–12 березня 2022, м. Маріуполь (Україна).

Диявольський вишкір війни

◆ Я стою на сходах нашого молитовного дому. За моєю спиною – великі парадні двері, які гостинно відчинялися зранку щонеділі. В очі світить яскраве березневе сонце, яке говорить про те, що настає весна, що незабаром зацвітуть квіти... Але сьогодні воно мене не тішить. Я бачу перед собою не валку машин, не групи наших братів і сестер, які вітають один одного і прямують до молитовного дому. Ні, переді мною зовсім інша картина, картина, що вселяє жах і тривогу. Я бачу величезну вирву: вночі було скинуто авіабомбу якоїсь особливої потужності. Вона знесла з лиця землі кілька будинків, зруйнувала господарські будівлі, на електроопорах шматки людських тіл... Вибухова хвиля пошкодила і наші парадні двері, вибила шибки у вікнах великої зали для зборів, пошкодила ворота. Диявольський вишкір жорстокої, кровопролитної війни...

У наше життя, наш Маріуполь прийшла війна. А як же місто впоряджалося останніми роками! З'являлися нові парки, нові фонтани, розширювалися дороги, проводилася реконструкція набережної. Як приємно було пройтися жвагими вулицями, почути радісні вигуки дітлахів! Нерідко після вечірнього богослужіння наша молодь виходила в місто і біля драмтеатру, поряд з фонтаном, співала християнські пісні, роздавала Нові Завіти та іншу євангельську літературу. Прекрасні, незабутні дні!

Але у повітрі вже відчувався подих війни. Я ніколи не був серед тих, які думали, що життя стабілізувалося, що незалежна Україна буде зростати та розвиватися, що внутрішні та зовнішні проблеми якимось чином самі вирішаться. Я завжди вважав, що незалежність прийшла до України несподівано, і ця незалежність примарна, несправжня. Справжню незалежність треба завоювати, справжня незалежність потребує жертв та страждань. Прийде час, і Україні доведеться платити ціну за свою свободу.

Це стало особливо зрозумілим після 2014 року. Події на Донбасі були інспіровані Росією; ми бачили^[1] озброєних людей у камуфляжі, які стояли за так званими «шахтарями» та «трактористами». Ми бачили, як різко припинялася всяка незгода, як проводилися «референдуми», як піднімалося нагору все каламутне і нечисте, як у баптистські церкви приходили з погрозами та обшуками... Було зрозуміло, що це лише початок, що продовження рано чи пізно буде. Даремно деякі казали, що збудують Кримський міст і все на цьому заспокоїться. Ні, не заспокоїлося.

Є об'єктивні обставини та тенденції, які неможливо ігнорувати. Україна спробувала смак свободи і вже не збиралася з нею розлучатися. З'явилися політичні та громадські рухи, які були готові боротися за свободу. Навіть

^[1] Автор жив і ніс пресвітерське служіння в м. Єнакієве (Донецька обл.), яке з весни 2014 р. перебуває на території ДНР. У серпні 2017 р. виїхав до родичів в Маріуполь, але додому влада ДНР його вже не впустила з формулюванням: «Рішення МГБ ДНР» без пояснення причин.

Хор Маріупольської центральної церкви ЄХБ. Пастор А. Нагірняк у центрі у першому ряду.

українське євангельське братство почало усвідомлювати свою самотність і шукати своє національне коріння.

У той же час сусідня держава, накачавши завдяки нафті та газу військовій м'язі, повернулася від внутрішніх турбот до міжнародних справ. Населення сусідньої країни згадало про свою колишню могутність, про той страх, який воно викликало у своїх сусідів. Верховний володар, перебуваючи на троні довгі роки, як це зазвичай буває, вирішив увічнити себе у міжнародних справах. Росія знову має стати великою! Ми змусимо з собою рахуватися! А для цього треба передусім приручити Україну. Це наша територія, наші люди. Тож у похід на Україну!

Ось справжні причини війни. Тут немає масонського сліду чи впливу світового уряду. Зовсім ні до чого бандерівці та ЛГБТ. Тільки непереборне бажання правлячої еліти, а потім і задуреного багаторічною пропагандою населення повернути колишню могутність.

Війна очікувалася. Коли політики говорили, що не треба піддаватися паніці, що загроза перебільшена, ставало зрозумілим, що війна вже на порозі. І ось 24 лютого 2022 року загриміли гармати, розірвалися перші бомби. Життя розділилося на дві частини: до війни та в умовах війни.

Війна була передбачувана; мабуть, не очікувалася тільки та жорстокість, з якою довелося зіткнутися вже в перші дні. На самому початку війни було зруйновано чи пошкоджено будинки наших братів і сестер; їм довелося шукати притулку в іншому районі міста, а потім у підвальному поверсі молитовного будинку. З'явилися перші поранені та вбиті.

Спочатку було спекотно у Східному районі, а потім по всьому місту. Складалося враження, що місто систематично знищується: вранці бом-

Пастор Олександр
Нагірняк (ліворуч)
із братом Миколою
Семикіним, дияконом
церкви, який дбав
про їжу людей, які
перебувають у підвалі
молитовного будинку.
Брат Микола та ще
четверо дияконів
загинули під час
обстрілу.

бардують один район, вдень другий, увечері третій. Зникла електрика, потім вода та газ. Не стало зв'язку. Пам'ятаю, як я біг до вишки Київстара, щоб додзвонитися до рідних, і в цей час над моєю головою почав кружляти літак. Він скинув бомбу, я бачив, як вона летіла до землі, як упала в сусідньому дворі, і мені на голову посипалося груддя землі. Потім, коли я біг назад, наступний літак скинув бомбу на іншій стороні вулиці. Це був приватний сектор, тут мешкали мирні люди, не було жодної військової техніки. Як пояснити таку жорстокість? Хто відповідь за ці злочини?

У міру того, як місто руйнувалося, все більше людей знаходили притулок у підвалі нашого молитовного дому. Доводилося навіть зачиняти ворота, бо ми не могли вмістити всіх охочих. Двісті і більше людей – їх треба було годувати, треба було навести якийсь порядок. Незабаром я зрозумів, що моє завдання, як пастора, не знаходити продукти, не привозити воду, не закладати мішками з піском вікна, – це зроблять молоді брати. Я просто мушу бути тут, мені треба своєю присутністю заспокоювати і підбадьорювати. Пастор із нами, а це означає, що не все так погано. І я маю сказати, що наші маріупольські пастори залишалися до кінця, до того моменту, коли вони могли якимось впливати і виявляти пасторську опіку. Вони виїжджали з міста з останніми групами братів та сестер.

Але дні йдуть, обстріли тривають, поряд із молитовним домом не залишається живого місця. У нас все менше продуктів, сестри роблять коржі, брати печуть їх на багатті у дворі молитовного дому. Нещодавно брати, що побігли по воду до джерела, потрапили під обстріл. А потім сталася трагедія: наші диякони поїхали по пальне для генератора, і, коли вони поверталися назад, їх прицільно розстріляли. Вони загинули, згоріли у своїй машині, п'ятеро молодих братів... А в підвалі були їхні матері, дружини та діти... Ми ховали їх під звуки розривів просто на підвір'ї моли-

товного дому. За всі роки мого служіння не було такого похорону. Господи, як це пережити, як втішити осиротілих жінок і дітей?..

Я стою на порозі молитовного дому. Моє служіння звузилося до розмірів підвального поверху. Ніхто не знає, що з нашими братами та сестрами, які залишились у різних районах міста. Чи живі вони? З ними неможливо зв'язатися, до них неможливо дістатися.

Я стою на порозі, і сумні думки обсідають мене, незважаючи на весняне сонце і пробудження природи.

Господи, я проповідував Твоє Слово, проводив бесіди, організовував служіння, відвідував віруючих вдома, але що мені робити сьогодні?

Господи, як ставитися до моїх братів по вірі, які на тому боці і, судячи з усього, не зовсім розуміють, що відбувається насправді?

Яке взагалі християнське ставлення до війни? Одна річ – говорити про це, коли війна йде десь далеко; і зовсім інша річ, коли війна вирує навколо, коли гинуть близькі люди, коли ставиться мета знищити твою країну.

Я стою на порозі, довкола рвуться снаряди, над Азовсталлю піднімаються клуби диму, а мої думки далеко-далеко...

ВАЖКЕ РОЗЛУЧЕННЯ З МІФАМИ

◆ Важко погодитися з тим, що розмірений, звичний плин життя порушився. Важко визнати той факт, що наша церква вже ніколи не буде такою, якою вона була до війни. Ще важче визнати перед самим собою, що деякі уявлення та поняття виявилися не більше, ніж міфами...

Ми завжди вважали, що наше баптистське братство єдине, воно вище всіх кордонів, вище національностей, вище особливостей культури. Ми називали його російсько-українським. Здавалося, для цього є всі підстави: спільне коріння, спільна історія, спільні герої віри... Але насправді все виявилось далеко не таким райдужним, як воно здавалося. Тільки заговорили гармати, полетіли ракети – і виявилось, що у нас різне розуміння та різне ставлення. Навіть молитви підносяться до Бога з різним змістом. Як розповів один український пастор: «Зустрівся з братами з Росії, поділився своїми переживаннями. А вони у відповідь: «Нічого, брате, ми молимося, щоб швидше до вас прийшов Путін і навів лад!» Брат, розповідаючи про це, похитав головою: «Адже ж ми молимося про те, щоб Путін якнайшвидше пішов і залишив нас у спокої...» Ось вона, гірка правда сьогоднішнього дня.

Виявляється, між російським та українським братством є багато спільного, але є й великі відмінності. Відмінності, які були завжди, але проявилися особливо виразно сьогодні.

Доводиться визнати, що земне, національне має значно більший вплив на нас, аніж ми думали. Так, ми християни, громадяни небесної

країни, але ми також громадяни і своєї земної батьківщини, і цю обставину треба признавати та враховувати.

Дивно, але національні відмінності виявляються вищими за відмінності між «вузькою» і «широкою» дорогою. Брати з Ради Церков, забуваючи про свої розбіжності та звинувачення, поєднуються з братами ВСЕХБ у своєму ставленні до війни, так чи інакше підтримують свій уряд. Те саме відбувається і в Україні, лише в протилежному розумінні: брати різних об'єднань знаходять спільну мову в засудженні війни, в засудженні агресії. Солідарність у воєнному питанні починає перевершувати віросповідні відмінності.

Руйнується ще один міф, який довгі роки, навіть століття, впроваджувався в наші серця та уми. Розлучення з цим міфом теж болюче, воно назрівало, тільки посилена пропаганда на світському та релігійному рівні не давала йому обвалитися. Мене завжди обурював цей міф, який чомусь поділяли (можливо, просто повторювали) багато віруючих людей. Це міф про богообраність, про якесь особливе богошукання, яке нібито притаманне нашим народам, особливо російському народу.

Немає нічого більш неправдивого, ніж це уявлення. Але воно повторювалося на кожному кроці. Розгорнеш якусь книгу, написану світським релігієзнавцем чи православним автором, і обов'язково прочитаєш про якусь «богообраність» російського народу, про його особливе призначення. Почнеш читати міркування про історію християнства на Русі наших братів, і обов'язково натрапиш на такі фрази: «притаманне російському народу богошукання», «дух богошукання, який ніколи не зникав у народі...»

Цікаво, коли ця «богообраність» і це «богошукання» проявлялося? Може тоді, коли християнство насильно і з політичних міркувань впроваджувалося на Київській Русі? Коли була сприйнята зовнішня оболонка християнства і язичницьким обрядам надали християнського забарвлення?

Чи тоді, коли панівна православна церква придушувала всі духовні шукання, а сама перебувала у покірності світській владі, у пияцтві та обжерливості? Ось спогади брата Петра Пожарицького, пресвітера Карагандинської церкви баптистів: «Одного разу по службі Петру довелося

Місце поховання загиблих братів дияконів у дворі молитовного будинку Центральної церкви ЄХБ г. Маріуполь.

зайти в дім до попа, а там саме зібралися священники з прилеглих сіл. Вони сиділи за столом і пили горілку, деякі з них навіть захмеліли... Коли Петя це побачив, йому відняло мову. Як так? Святі люди п'ють горілку, говорять, що попало, але нічого не чути про Бога... Піп, побачивши збен-теженого працівника, засміявся і покликав до столу. Але він не міг іти – ноги начебто підкосило. Тоді його з лайкою вигнали геть...»

Можливо, це богошукання виявилось тоді, коли почався євангельський рух і натовпи народу з вилами та кілками йшли бити штундистів?

Чи це богошукання можна було побачити в столиці тодішньої імперії, коли «петербурзьке пробудження» зустріли в штики, а його лідерів вислали з країни?

Чи можна говорити про богошукання російського народу, коли руйнувалися храми і скидалися дзвони під улюлюкання численної юрби? Адже це робили не якісь відступники, це ставало можливим завдяки загальному схваленню чи, принаймні, мовчазній згоді.

А тридцять роки? Яке ж тут богошукання? Яка богообраність? Оголошено «п'ятирічку безбожжя», тисячами кинуте до в'язниць та розстріляно священнослужителів. Де, в якій ще країні можна побачити таке? І після цього говорити про богошукання, про богообраність?

Мені здається, давно треба визнати гірку правду: російський народ – це народ, схильний до забобонів, готовий поклонятися черговому вождеві, але не Богу. Росія завжди була країною, де держава була все, а людина – ніщо. Російські люди готові повірити будь-якому міфу, прийняти будь-яку пропаганду, аби не помічати свого безглузлого існування, не бачити своєї духовної убогості, не визнавати своєї відповідальності за себе та за країну. Кричати: «Геть Америку», і тут же принижено бігати за американськими подачками. Ось картина справжньої «духовності» російського народу.

Як би це не було болісно, але треба визнати, що на таку ж «богообраність» страждають і російські брати по вірі. Пам'ятаю, як нещодавно на одній із конференцій під Москвою, на базі, придбаній з американською допомогою, один літній брат, який відсидів за радянської влади три роки, казав мені: «Знаєте, чому Америка та Європа так ненавидять Росію і Путіна? Тому що у світі залишилася лише одна країна, яка стоїть за мораль, за духовність...»

Якщо ще хтось вірив у цей міф, то він остаточно розсипався з першими залпами війни, розпочатої саме Росією, саме Путіним.

Росії давно треба визнати, що немає в неї якогось особливого шляху та особливого призначення. Їй треба стати до лав звичайних цивілізованих держав, жити не для примарної величі, а для блага своїх людей. Тоді і Росії буде добре, і навколишнім народам. Але, щиро кажучи, я в це не вірю. На мою думку, Росія та демократія – це несумісні речі.

Без сумніву, в Росії, як і в будь-якій іншій країні, є багато вдумливих, талановитих, совісних людей. Але їх зазвичай випроваджують із країни – пароплавами, поїздами та літаками.

«Друзі Йова»

◆ Я стою на порозі молитовного дому. На моїх очах руйнується наше чудове українське місто. І руйнують його не німці, не австріяки, а росіяни. Братський народ, як ми звикли говорити. І, спостерігаючи те, що відбувається, неможливо не задуматися про це, забути той біль, який заподіює війна та «братські» спроби пояснити цю війну...

У перші дні збройної агресії Росії, коли ще був зв'язок і працював інтернет, один брат із Сибіру написав мені: «Брати-українці, простіть нам, росіянам!» Я тут же йому відповів: «Дорогий брате, тобі нема за що просити прощення. Не ти розпочинав цю війну. Ми залишаємося братами у Христі. Хай береже тебе Бог!»

Були ще подібні листи та дзвінки. Але дуже небагато. Зате були листи-осудження іншого роду. Один брат надіслав листа на кількох сторінках, де він намагався детально пояснити, чому Україна на цю війну заслужила. Тут були і Турчинов, і майдан, і бандерівці... Чомусь він не згадав про право кожної держави, кожного народу на вибір свого шляху, не згадав, що Україна нікому не загрожувала. Звинувачував нашу країну, наше братство, понаставляв у свої міркування біблійних цитат. Я не став читати весь цей опус, коротко відповів йому: «Коли страждають твої одновітці, треба хоча б покласти руку на свої уста».

А потім брат із Далекого Сходу написав: «Спецоперація Росії в Україні – це справедлива війна, в якій християнин може брати участь, залишаючись вірним Господу. З боку України – безперечно, ні». При цьому він згадав, що ніби Україна вбивала жінок та дітей на Донбасі. ФСБ не написала б такого звинувачення, бо ця служба чудово знає, хто і кого вбивав на Донбасі.

Ми, віруючі України, починаючи з 2014 року, стикаємося з такою ситуацією: коли ми своїм одновітцям у Росії розповідаємо про те, що відбувається, вони вірять не нам, своїм братам, а телевізору та пропаганді. Просто дивуєшся: перед тобою віруюча людина, але вона ніби не чує тебе, іронічно посміхається, а потім повторює маячню російського телебачення. Починаєш думати, а чи відроджені це люди? Потрібно зробити велике зусилля над собою, щоб не сказати якісь різкі слова. Зазвичай у таких випадках спілкування просто припиняється.

У нашому українському середовищі у дні війни поширилося таке іронічне поняття, як «друзі Йова». Як часто, розмовляючи з друзями з Росії, чуєш висловлення співчуття, а потім тобі кажуть: «Ну ви ж самі винні... Росія була змушена...» Таке відчуття, що люди не чують самих себе. Яюсь

говорив скайпом з друзями з Підмосков'я; вони ввічливо слухали, а потім, дочекавшись паузи, запитали: «А правда, що азовці самі стріляють по своїх?» Вони стурбовані цим питанням, а не тією обставиною, що їхня країна розпочала війну. Вони не судять своїх вождів, живуть у своєму інформаційному просторі...

Чому це відбувається? Вочевидь, це вплив пропаганди. Зрештою кожна людина сама вирішує, що їй приймати і чому вірити. Мені здається, що дається взнаки походження, виховання і взагалі «синдром старшого брата». Російські люди звикли вважати, що на пострадянському просторі вони головні, вони провідні, і їм дозволено те, що не дозволено іншим. Вони можуть підтримувати Путіна, але ми можемо підтримувати Турчинова. Вони можуть схвалювати свій уряд, а ми не можемо. Вони можуть пред'являти свої права, а ми не можемо. Вони можуть захищатися, а ми не можемо. Україна, Білорусь, Середня Азія – це, безумовно, зони їхнього впливу. Там не може бути своєї культури, своєї політики, свого шляху. Не може бути своїх героїв. Вшановувати Івана Грозного та Сталіна, ставити їм пам'ятники можна, але згадувати Мазепу та Бандеру в жодному разі не можна.

З такими уявленнями російська людина народжується, живе та вмирає. Вона просто не може припустити, що інші народи хочуть жити по-своєму, без «старшого брата». І ця філософія живе в умах та серцях багатьох віруючих людей. Слово Боже і Дух Божий не можуть подолати у них земного, російського менталітету.

Але є й інша обставина, яка пояснює таку поведінку й такі міркування. Вона ще більш приземлена, і в ній не хочеться признаватись. Але все ж таки справа стоїть саме так. Що я маю на увазі?

Річ у тім, що багато людей у Росії, включаючи віруючих, бояться нести відповідальність за злочини своєї влади. Адже якщо визнати, що твоя країна напала на іншу країну і чинить на її території лиходійства, тоді треба щось робити, тоді треба хоча б щось сказати, щоб не стати мовчазним співучасником злочину. Але ось цього й не хочеться. Тому багато хто просто намагається уникнути неприємного для себе висновку, зробити вигляд, що нічого не відбувається, що в цій війні багато незрозумілого і неоднозначного, і «взагалі нас це не стосується». Але рано чи пізно визнати реальність доведеться. Рано чи пізно треба буде пожинати наслідки агресії, яка була підтримана більшістю населення.

ПРАВДА І ЛЮБОВ

◆ Я стою на порозі молитовного дому. Знову і знову заходять літаки, щоб бомбити Азовсталь, що внизу, недалеко від нас. Російські літаки скидають російські бомби на громадян України...

Господи, як зможуть завтра жити два народи?

Пошкоджений внаслідок обстрілів молитовний будинок Центральної церкви ЄХБ г. Маріуполь.

Господи, що треба зробити, чого не допустити, щоб не перервалася братерське спілкування двох братств, російського та українського? Адже ми маємо бути єдиними в Тілі Христовому, ми йдемо в одні небесні оселі...

Я думаю про це і прошу в Господа милості та сили, щоб не озлобитися, не наповнитися осудом, щоб стати вище того, що відбувається, і бачити далі, за межі зруйнованих будівель та закривавлених тіл, які нема кому прибирати...

Можливо, не треба жодних оцінок, просто треба пам'ятати, що ми віруючі, а хто на кого напав, хто винен, а хто не винен, нас це не стосується? Нехай бомблять, нехай вбивають, нехай знову несуть нам свій «руський мір», – що ж вдієш, усі люди грішники, інакше просто й бути не може. Я намагаюся так думати, але щось у мене ніяк не виходить. Якийсь голос усередині мене каже, що це проти совісті, що це неприродно, це зовсім не християнська позиція. Так, не треба бажати зла і проклинати, але й не треба заплющувати очі на все, що відбувається, плутати причину та наслідки. Христос просвітив нас і дав нам здатність дивитися на все відкритими очима.

Згадав, як зателефонував один незнайомий брат і почав збуджено запитувати: «Чому Україна така войовнича? Чому ваше братство підтримує війну? Я намагався щось пояснити йому, спростувати його звинувачення, але він мене не слухав. Тоді я сказав: «Стривайте, я поставлю

вам запитання: хто почав війну?» Він заквапився: «Я не про це...» – «Але я про це: хто почав війну?» Він неохоче відповів: «Я не знаю». Тоді я сказав йому: «Весь світ знає, а ви не знаєте? І ви вважаєте, що це духовна позиція? Отже, ви в одному ряду з Кім Чен Ином із Північної Кореї та іранським аятолою, які знищують християн і теж не знають, хто розпочав війну...»

Я, як служитель, маю сказати правильні слова своїй пастві. Ось вони дивляться на мене і запитують: «Чому нас вбивають? Чим ми завинили? Які причини цієї війни?» Я не можу сховатися за загальні фрази, я не можу сказати, що нам не треба про це думати, а просто терпіти та чекати. Від мене чекають пророчого слова, чекають пояснення та поради.

Розмірковуючи над цим, розмовляючи з братами в рідкісні хвилини затишшя, я приходжу до висновку, що має бути **визнання** того, що відбувається, і має бути **християнське ставлення** до всього діяного. Інакше кажучи, має бути **правда** і має бути **любов**. Без правди та любові не буде християнської позиції.

Нам усім, і росіянам, і українцям, треба розуміти, чому почалася війна і хто її розв'язав. Без сумніву, це імперські претензії Росії, це страх, що Україна піде в Європу, стане справді незалежною країною. Без України Росія ніколи не зможе відновити свою гегемонію на пострадянському просторі.

Без визнання цього очевидного факту не може бути ніякого діалогу, ніякого взаєморозуміння. Це потрібно українцям, які зазнали агресії і які інакше просто не почують жодних благочестивих слів. Це потрібно росіянам, які мають стати на правильну позицію, перш ніж говорити про мир.

Ідеться зовсім не про те, що одна країна праведна, а інша грішна. Мова не йде про те, що один народ кращий за інший. Ідеться про конкретну ситуацію, конкретні причини та цілі. Не «продовжується збройний конфлікт в Україні», а йде війна Росії з Україною, яка була розпочата з метою позбавити наш народ державності, історії та культури.

Визнання цієї гіркої правди – це основа для нинішніх взаємин і основа для побудови взаємин у майбутньому. Без цієї правди не буде й любові.

Але коли ми визнали правду і погодилися з нею, тоді відчиняються двері для любові. Тоді ми можемо сказати один одному: Росія, маючи свої політичні цілі, напала на Україну. Каїн підняв руку на Авеля; ми є віруючими людьми, і ми розуміємо це.

Ми переживаємо за свої країни і молимося за майбутнє наших народів. Ми засуджуємо війну і хочемо в цих обставинах зберегти вірність Богу та наші добрі братні стосунки. Ми ніколи не візьмемо зброю та не піднімемо руки один на одного. Ми, незважаючи ні на що, будемо допомагати один одному і підтримувати страждущих. Ми молитимемося разом про пробудження наших народів і про закінчення цієї братовбивчої війни. Ми покажемо всьому світу, що ми любимо один одного, незважаючи на кордони та на лінії фронту.

Правда і любов! Без правди не буде любові. Не називаючи правди, уникаючи її, ми ніколи не досягнемо любові. Усі благочестиві слова та біблійні цитати без правди виявляться лицемірством.

БРАТСТВО ЛЮБІТЬ!

◆ Я стою на порозі молитовного дому. Стрілянина ніби трохи вщухла, і наші брати збираються по воду. Води потрібно багато, переважно для приготування їжі. На гігієнічні цілі – по склянці щодня. Така норма для чоловіків, жінок та дітей. Для того щоб принести води, потрібно пройти кілька розбитих вулиць, спуститися вниз, до джерела. Там зазвичай велика черга. І будь-якої миті можуть відновитися обстріли. Але брати йдуть. Їх ніхто не змушує, але вони знають, що це треба.

Дорогі мої брати... Хтось нещодавно сказав, що війна зробила хороших людей ще кращими, а поганих – ще гіршими. Як же приємно усвідомлювати, що брати і сестри нашої церкви у воєнних умовах показали себе з найкращого боку. Та й усе наше українське братство проявило себе як братство справжніх дітей Божих!

Як часто ми критикували братство, говорили про духовне охолодження, про відсутність любові та жертвності, але раптом виявилось, що братство живе, братство працює, братство залишається братством! Мене включили до пасторської групи в інтернеті, і коли працює наш генератор та з'являється інтернет, я бачу, як брати дбають один про одного, як допомагають біженцям, як надають притулок і їжу. Слава Богу!

У перші дні війни ми з дружиною встигли відправити з Маріуполя старшого сина із сім'єю – це семеро маленьких дітей, найменшій – два місяці. Тоді ще був зв'язок, я міг зв'язуватися з братами у Запоріжжі, у Кропивницькому, у Хмельницькому, – і скрізь виявляли гостинність та увагу. Надавали ночівлю, допомагали з бензином, давали продукти на дорогу... Така увага зворушує до сліз. Господи, як добре, що ми маємо братство!

У воєнний час ми довідалися, як багато у нас друзів за кордоном. Ми злегка лаяли Америку, звинувачували віруючих Західної Європи в лібералізмі, але у важку годину вони, не вагаючись, простягли нам руку допомоги. Наші брати та сестри, які встигли виїхати, знайшли притулок у Польщі, Румунії, Чехії, Німеччині, Нідерландах. Місцеві церкви надали молитовні будинки, щоб наші біженці могли проводити свої зібрання. Дитячий притулок при нашій церкві теж встиг виїхати. Німецька церква прийняла його, надала свої приміщення, а німецький пастор гладить сиріт по голові і каже: «Це мої діти!» Так, друзі пізнаються в біді. Слава Богу, що українське братство має багато справжніх друзів у всьому світі!

ВІЙНА І МИР

◆ Я стою на порозі молитовного дому. Зазвичай, піднімаючись цими східцями, я думав про майбутнє служіння, про те, з ким треба буде поговорити, що треба буде зробити. Тепер мимоволі мої думки повертаються до минулого. Я згадую пройдений шлях, різні обставини життя та служіння, намагаюся зробити якийсь аналіз. Дивно, але чомусь мені не хочеться щось змінити, щось поправити. Я розумію свою недосконалість, бачу свої помилки, але чомусь дивлюсь на це спокійно. Я жива людина, робив, що міг і як міг, і Бог знає моє серце. Коли прийду до Нього, я просто схилюсь перед Ним без жодних слів виправдання.

Але що наповнює моє серце, то це подяка. Я вдячний Богові, що в мене було цікаве, насичене життя. Господь дав мені хорошу сім'ю, віруючих батьків, дружину та дітей. Ми завжди розуміли одне одного, разом робили Божу справу. А скільки друзів Бог послав мені на моєму шляху! Я намагаюся перерахувати їхні імена, і список виявляється напрочуд довгим. Бог явив мені таку милість, що удостоїв мене бути служителем Його церкви. Все моє життя пройшло в церкві, всі найкращі хвилини пов'язані з церквою! Якщо я вже ніколи не вийду з Маріуполя, якщо тут закінчиться моє життя, то маю за що дякувати Богові.

Кажуть, перед смертю відбувається якась переоцінка цінностей. Що можна сказати з цього приводу? Мабуть, передовсім я мушу визнати, що досить часто мої стосунки з Богом були формальними, мали відтінок якоїсь обов'язковості. Я віруюча людина, я служу Богу, я молюся і проповідую, я остерігаюся гріха, але в усьому цьому було мало серця, мало щирості, мало внутрішньої нагальної потреби в Ньому. Тепер я усвідомлюю, що головне в християнстві все-таки полягає в особистому спілкуванні з Богом, в особистому знанні Його. Не скажу, щоб раніше я цього не розумів, але тепер я бачу це особливо ясно. Без особистого спілкування з Богом, без особистого знання Його неможливо встояти в годину випробувань. Напевно, в умовах війни я більше, ніж будь-коли, усвідомлюю, що всі ми чужинці та прихоськи на землі. Колись це сприймалося якось абстрактно, а зараз я бачу, наскільки є правильним і насущним це визначення. Зруйновано будинки, втрачено майно, згоріло все, що було дорогим, що становило сімейні реліквії... Чи шкодую я про це? Дивно, але я не відчуваю гострого, гнітючого жалю. Можливо, перед лицем війни притупилися всі почуття, можливо, жалість і усвідомлення втрат прийде пізніше, якщо ще триватиме моє життя. Але поки що я відчуваю лише якесь сумне умиротворення. Збирав, будував, старався, надіявся, але ось усе розвіялося, як дим. Господь дав, Господь взяв... Таке людське життя...

Під вибухами бомб, при вигляді постійних руйнувань і смертей всі події, все минуле і теперішнє сприймається якось буденно, без надзвичайних емоцій. Один брат із Москви надіслав повідомлення, що він захо-

плюється нами, що ми герої. Але чи герої ми насправді? Яюсь не думається про це. І я, і мої брати просто робимо те, що маємо робити. Мені пропонували виїхати, поки ще була можливість, але я відразу відхилив цю пропозицію: як я зможу жити далі, якщо кину церкву у важку пору? Без гучних слів мої брати йдуть по воду, мої сестри готують їжу та доглядають хворих. А мені треба буде спускатися вниз і готувати продовження розбору Послання до Ефесян. У вечірній час, коли ще видно, ми проводимо біблійні бесіди, міркуємо про багатство славної Божої спадщини для святих. Це моя праця, моя відповідальність.

Що змінила війна у нашому служінні, у нашому ставленні до нього?

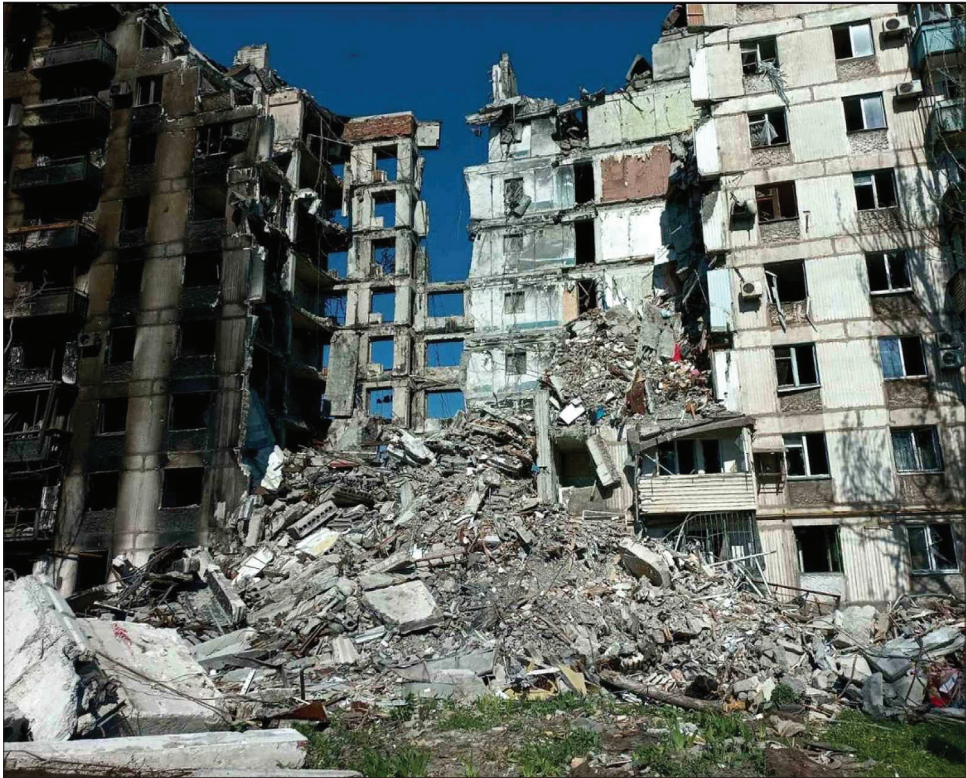
Напевно, відійшло убік другорядне, зайве, те, що часом завдавало нам багато клопоту і переживань. Тепер ми зосереджені на головному: як зберегти віру та надію, як допомогти один одному. Людям, які прибігли до нашого підвального поверху, ми також проповідуємо головне: покаєння і віру в Христа, віру в потойбічне життя з Богом. І люди каються! Вже десять людей покаєлися у нашому підвалі. Дай Боже, щоб їхнє покаєння та віра були щирими, справжніми. Я думаю, що на цих людей вплинули не так наші заклики, як наше життя, наше взаєморозуміння, наша довіра до Бога.

У мирний час ми проводили богослужіння, готували святкові та евангелізаційні зібрання, влаштовували дитячі та молодіжні табори. Як добре, що з молоддю встигли побувати в Карпатах, піднятися на Говерлу! Молодь мала своє спілкування, створювалися нові християнські сім'ї. Там, унизу, в підвалі, молода вдова: тільки пів року тому було їхнє одруження, і ось молодий чоловік загинув... То було мирне життя, ми жили і раділи. Тепер настав інший час, час війни та смерті. Все зруйнувалося, але залишилася наша віра, наше розуміння, що життя кожного з нас у Божих руках.

Я не жалкую про минулі дні. Мабуть, тільки шкодую про те, що іноді я дуже болісно реагував на якісь зауваження, неправду, наклеп. Треба було, наскільки це можливо, не звертати на це уваги, робити свою справу. Але тепер цього вже не виправити...

І ще десь є жаль, що я надто часто намагався підлаштовуватися під інших, намагався догодити спільній думці, турбувався про те, який вигляд маю в очах оточуючих. Потрібно було просто бути самим собою. Виявляється, це дуже непросто...

Про що я ще жалкую? Звісно, жалкую про церкву. Як добре, як благословенно ми жили! А що буде далі? Хтось загинув, хтось ще загине, хтось поїде; скоріше за все, в Маріуполі залишиться невелика група людей похилого віку... Невже на цьому закінчиться 130-річний шлях церкви? Я вважаю, що не закінчиться. Пройдуть війни, стихнуть вибухи, відновляться зібрання, висунуться брати, які візьмуть на себе відповідальність. У церкві є живлюща сила, яка особливо проявляється під час випробувань. Церква житиме!

“Дев’ятиповерховий будинок, де ми жили з дружиною. Авіабомба потрапила до нашого під’їзду. Від нашої квартири на сьомому поверсі залишилася одна стіна із коричневими шпалерами. Під завалами загинуло 20-25-30 людей...” (О. Нагірняк).

Звичайно, мені хочеться брати участь у відновленні церкви. Я був би дуже радий побачити нових братів, передати їм естафету, благословити на Божу справу. Але чи буде така можливість? Однак, хоч би як склалося моє життя, життя інших братів-служителів, церква продовжиться. Важко зараз говорити про це, коли все руйнується, коли двигтять східці під моїми ногами, але майбутнє, як каже пророк, не втрачено.

МАЙБУТНЄ – ЯКИМ ВОНО МОЖЕ БУТИ?

◆ Я стою на сходах нашого молитовного дому. Мені брати кричать, що треба спуститися вниз, що це дуже небезпечно, уламки від снарядів летять на всі боки. Але я не можу піти, мені здається, що це востаннє я стою при вході до молитовного дому...

Колись закінчиться війна, бо всі війни мають початок і мають кінець. Україна встоїть, як це не буде важко. Але як буде жити наше братство, якими будуть стосунки російських та українських віруючих, якщо життя продовжиться, якщо Господь ще затримає Свій прихід?

Напевно, між народами, між країнами ще довгий час буде прірва і відчуження: надто великі були втрати, надто багато пролилося крові. Потім відбудеться якесь примирення, рани війни буде заліковано.

А як житимуть два національні братства? Мені здається, що брати простягнуть один одному руки, знайдуть порозуміння. Інакше просто не може бути, нас пов'язує спільне минуле та спільні цілі. У нас живе один Дух Христовий, Дух любові та прощення. Я згадую братів, з якими завжди хотів мати спілкування. Це Сипко і Рягузов, Румачик і Балашов, Антонюк і Єфремов, Попов і Синичкін, Куренбін і Чухонцев, Трофимов і Кравцов... Та хіба перелічиш усіх! Це брати, з якими завжди знаходиш єдність і розуміння, у яких є чого повчитися. Хіба можуть війни та політичні уподобання розділити нас? Мине час, ущухнуть емоції, і ми благословимо один одного, як у попередні роки.

Але все-таки щось зміниться. Піде в минуле поняття єдиного російсько-українського братства. Буде національне братство Росії і буде національне братство України. Залишиться єдиною догматика, але будуть свої національні особливості, будуть певні відмінності. Це неминуче та природно. Коли дві країни підуть кожна своїм шляхом, тоді й братства відрізнятимуться одне від одного. Вони вже й зараз відрізняються.

Російське братство завжди було більш схильним до євангельського християнства з його прийняттям широкої палітри християнського світу та підтримкою держави. Українське братство завжди було більш баптистським, постійно проголошувало суворість церковного життя та цінність вузького шляху.

Ми будемо заглиблюватися у свою історію, знаходити нові корені та передумови, уникати звичних штампів, які дісталися нам від Російської імперії та Радянського Союзу. Це буде не простий, але дуже змістовний процес. На цьому шляху на нас ще чекають цікаві, несподівані відкриття.

Але щось я дуже замислився. Над головою знову кружляє літак, зараз полетять бомби. Якщо хоч одна з них впаде на молитовний дім, хто залишиться живим? Чи виживуть ті люди, які зараз причаїлись у підвалі, очікуючи вибухів?

Господи, я ще цього не знаю. Я ще не знаю, чи вийду я живим з Маріуполя, який гине на очах. Може, тоді всі мої думки та висновки здадуться наївними, занадто категоричними, над міру емоційними? Я не знаю цього. Але поки я стою на сходах нашого пошкодженого, але ще живого молитовного дому, мої міркування саме такі. І я сподіваюся, що кожен, хто прочитає їх, якщо й не погодиться, то хоча б почасти зрозуміє і промовчить. Коли говорять гармати та міномети, іноді просто треба помовчати...

10–12 березня 2022 р.